

associació catalana de sociologia

societat catalana de sociologia
de l'institut d'estudis catalans

butlletí n.º 17
març 1989

ASSEMBLEA GENERAL DE SOCIS

El propassat dia 12 de desembre de 1988 a les 7 de la tarda es va reunir l'Assemblea General de Socis de l'ACS, amb una nodrida participació.

L'Assemblea va començar amb una intervenció del President, Salvador Giner, que va explicar els motius del retard en la convocatòria, deguts a l'interès de la Junta per fer coincidir la convocatòria de l'Assemblea amb la celebració del Congrés de Sociologia de Catalunya. Com que després de varis intents d'organitzar el Congrés conjuntament amb els companys del País Valencià això no ha pogut ser, es va decidir convocar directament l'Assemblea.

Immediatament en Salvador Giner va resumir les activitats dutes a terme, de les quals cal destacar la millora i la regularitat en l'aparició del Butlletí, la iniciativa de publicar una Revista Catalana de Ciències Socials, les reunions de coordinació entre els centres més importants que es dediquen a la docència de la Sociologia, i per últim, a més de les conferències organitzades, el paper de l'ACS mitjançant la FASEE per aconseguir la celebració a l'Estat Espanyol del Congrés Mundial de Sociologia.

En el debat posterior es va remarcar el fet que l'impuls de la Sociologia en les universitats catalanes ha concentrat els esforços de molts dels socis i de membres de la Junta, la qual cosa ha restat dedicació a les activitats de l'ACS i, per tant, caldrà plantejar en un futur el paper de l'Associació.

L'altra punt important de l'Assemblea era la renovació de la Junta, per la qual cosa es va procedir a la presentació de candidats i a la seva elecció. Es va decidir deixar un lloc vacant per oferir-lo a la Universitat Autònoma, ja que estava poc representada a l'Assemblea.

Els nous membres de la Junta són: P. Negre, S. Sarassa, C. Solé, M. Roca, R. Vilaró, S. Giner, R. Bonal, R. Viró, T. Marbà, una persona de l'Autònoma i una persona de l'ICA.

Per últim, en el debat final, es va discutir sobre la possibilitat d'apujar la quota de forma substancial per incloure-hi la distribució de la Revista Catalana de Ciències Socials entre els socis i per millorar les finances de l'Associació. El criteri dominant va ser que la nova Junta presentaria una proposta d'activitats per finançar les quals es demanaria l'augment de quotes.

Entre la nombrosa assistència i l'animat debat final, les converses van allargar-se fins al carrer i van acabar en alguns casos amb unes copes a les Rambles.

Oriol Homs

JOAN LLUCH: UN AMIC I UN BON SOCIÒLEG

Des de fa temps sentíem el desig i l'obligació de donar a conèixer els aspectes més rellevants de la personalitat de Joan; en canvi, la proximitat de l'esdeveniment ens impedia parlar amb serenitat. Perquè, no hi ha dubte que es fa difícil i complex enfrontar-se amb uns folis en blanc per intentar resumir en poques ratlles el que ha significat la pèrdua de Joan per a aquells que vam tenir la sort de compartir hores de treball i estudi amb ell i que, malgrat això, ens considerem amics personals; perquè de Joan era molt difícil no ser-ne amic/ga. El nostre propòsit aquí és dibuixar el seu doble perfil professional i personal. No sabem si ho aconseguirem.

En plena transició política arriba a València; després d'haver fet els estudis de Sociologia a la Universitat de Munic, presenta al Departament de Sociologia de la Universitat de València el projecte de creació del primer Institut d'Investigació Social de la Comunitat Valenciana, que més tard s'anomenaria Institut Valencià d'Investigació Social (IVIS). Aquest es podria considerar el punt d'arrencada d'una tasca continuada i infatigable que el nostre company va fer al llarg de la seva vida professional a favor de la implantació i el desenvolupament de la sociologia valenciana; en tenim una prova amb la participació en la creació, l'any 1979, de l'Associació de Sociologia del País Valencià, de la qual va ser President durant diversos anys; sota la seva presidència es va organitzar el Primer Encontre Internacional de Sociologia amb seu a València (gener 1986), que va agrupar professionals espanyols i estrangers de prestigi internacional, al voltant d'un tema tan candent com el de «Canvi Social i Modernització».

No podem deixar de destacar aquí la seva direcció i col·laboració en diversos projectes d'investigació sobre aspectes puntuals de la realitat social valenciana; entre altres podem citar: «Estudio de la Estructura Social de la Comarca del Camp de Morvedre» (1980); «Estudio Sociológico del Barrio de San José de Chirivella» (1981); «Las con-

secuencias sociales de las inundaciones de la Ribera: situación actual y alternativas de futuro» (1982); «Estudio Sociológico de l'Horta Nord» (1986); «Estudio de la situación social de un pueblo en el Área de la Metrópoli: el municipio de Godella» (1987); «Fuentes de Datos y Sistema de Indicadores para la Acción Social» (1987); «Estudio sociológico de la subcomarca de l'Horta Nord: Alfara del Patriarca, Burjassot, Montcada, Godella y Rocafort» (1988).

Paral·lelament, Joan Lluch desenvolupa la seva activitat com a sociòleg a l'Institut d'Assistència i Serveis Socials (IASS) de la Diputació de València, plaça que obté per concurs-oposició l'octubre de 1985. En aquest Institut va ser el responsable de la implementació de programes municipals de serveis socials en els municipis de la província.

La seva preocupació constant per la Sociologia queda patent amb la seva activitat docent, activitat que ja va iniciar a Alemanya essent Ajudant de càtedra a Munic, i que va interrompre temporalment per prosseguir després impartint classes d'aquesta disciplina durant diversos anys en diferents centres universitaris de València.

No obstant això, el que aquí ens interessa ressaltar no és només la seva gran aportació a la Sociologia; si la seva tasca professional va ser important, encara va ser més significatiu en ell, per als qui el vam conèixer, la seva faceta humana.

Resulta més fàcil descriure els trets més característics de la seva personalitat perquè, sense cap dubte, tenia grans i nombroses virtuts. Joan era amable, complaent, atent, bondadós, tolerant, respectuós i senzill. Malgrat les seves abundants activitats, sempre tenia temps per atendre i escoltar aquells qui el sol·licitaven per assessorar-los i ajudar-los; sempre es mostrava serè i respectuós, i, fins i tot en moments en què la calma era difícil de mantenir, sempre expressava una actitud oberta i dialogant amb aquells que diferien dels seus plantejaments; sempre s'interessava i s'indignava per les situacions injustes. Per això, la mort de Joan, no només ha significat un gran buit per a la sociologia valenciana, sinó sobretot un buit enorme en la vida dels seus amics/gues i companys/nyes.

Inmaculada Serra
M. Eugènia González
Associació de Sociologia
del País Valencià

A LA MEMÒRIA DE CARLOS LERENA

Diuen alguns filòsofs que els prejudicis d'un individu constitueixen, més que no pas els seus judicis, la realitat històrica del seu ésser. I jo no sé si m'equivoco quan atribueixo a Carlos Lerena, com a principi i regla de la seva àmplia obra sociològica, la voluntat de negar-se a situar l'origen de la reflexió sobre la cultura, l'educació i el saber en un lloc que no fos el de l'enfrontament i la ruptura amb el cor mateix d'«allò que tothom sap». Reflexionar sobre com han estat teoritzats, amb quin vocabulari se'ls ha nomenat i mitjançant quins procediments se'ls ha encarnat en la trista figura de l'home modern.

Davant la il·lusió «del que és objectiu», davant el «descobriment» de les veritats, i davant «l'originari» de la identitat, Carlos Lerena va trobar l'involuntari de la veritat i la laboriosa producció de la «individualitat».

L'àmbit de la cultura, l'educació i el saber, deia, seguien un lèxic, una lògica, uns esquemes d'interpretació que es converteixen en un confortable corredor per a una particular teologia: aquella que aconsegueix exterminar la idea de dominació inherent a tot procés educatiu.

Torçar les paraules, malversar-les, deformar les teories va ser l'esperit amb què va entreteixir la seva particular manera de pensar. Des de les seves primeres publicacions, Carlos Lerena emfasitzava la idea segons la qual amb el terme «educació» no estem davant un concepte, sinó davant un precepte, davant el precepte humanista per excel·lència. Educació: veu amb què es legitima una nova forma d'estratègia política. És a dir, una nova jurisdicció, un nou àmbit, una nova economia i una nova tecnologia per a l'exercici del poder i el desplegament de la dominació.

En la seva tesi doctoral va fer el recorregut d'aquesta estratègia en el sistema educatiu de l'estat espanyol en els últims cent anys. Uns anys més tard va assumir com a objecte de reflexió els pressupòsits dels quals emanen i en els quals es protegeixen «el que s'ha dit» sobre l'home, la cultura i l'educació, amb el convenciment que els sistemes educatius, en tant que procediments sistematitzats i racionalitzats de producció d'individus, necessiten i troben les condicions de possibilitat del seu funcionament en l'ocultació de l'operació de dominació que els és consubstancial.

La singularitat, la individualitat, la identitat dels homes serien així, no tan sols l'efecte de la intervenció sobre ells del sistema educatiu, sinó l'equivoc lloc per a la seva denúncia més ingènua: aquella que de nou ho legitima i des de la qual avui sembla que es dissenyen les noves estratègies de control.

I si, tal com Carlos Lerena solia dir, el saber i el no saber són complementaris i creixen junts, quin dubte hi ha que amb el seu treball les coses han estat més fàcils i més difícils per a aquells que dins el sistema educatiu ens veiem temptats a pensar sobre aquestes qüestions.

Fernando González Placer

EL SEMINARI DE METODOLOGIES EN LA RECERCA SOBRE LA POBRESA

La pobresa, que a les societats més urbanitzades i industrialitzades semblava un fenomen que ja havia quedat relegat en el bagul de la història, d'un temps ençà, torna a resorgir sota una fesomia i unes formes de marginació i exclusió socials diferents de les del passat.

La crisi econòmica iniciada a principis de la dècada anterior és el marc de referència en el qual aflora aquest fenomen que desencadena un conjunt de processos que condueixen a l'exclusió i l'empobriment d'importants col·lectius de població.

En el marc de la Comunitat Econòmica Europea s'aprovà el primer programa de lluita contra la pobresa (1979-1980), la qual cosa va permetre la realització d'estudis sobre la realitat social d'alguns països comunitaris. El segon programa de la CEE aprovat el desembre de 1984, referent a l'acció comunitària específica de lluita contra la pobresa, permet la concurrència de Catalunya que tant des de l'àmbit públic com privat presenta diversos projectes destinats a zones desfavorides i a col·lectius empobrits o marginats.

Per altra banda, el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, amb data 6 d'abril de 1987, va aprovar la realització d'un mapa sobre la Pobresa a Catalunya. L'elaboració d'aquest estudi encarregat al Gabinet d'Estudis Socials va permetre un coneixement aprofundit de la realitat social a Catalunya i el seguiment i la coordinació de les variades experiències que tenen lloc en el nostre país en l'àmbit de lluita contra la pobresa. En aquest sentit el juliol de 1987 es va constituir la Comissió Assessora del Programa Català de Lluita contra la Pobresa, com a ponència específica del Consell General de Serveis Socials, amb caràcter consultiu, assessor i de seguiment de les actuacions de la Generalitat contra la pobresa i la marginació mitjançant l'elaboració del Mapa de la Pobresa a Catalunya i del Programa de Lluita contra la Pobresa. Val a dir també que l'elaboració del Mapa situa Catalunya al mateix nivell de desenvolupament que altres països europeus en l'àmbit de la recerca, atès que aquest estudi s'inscriu en el si d'un projecte de recerca internacional finançat a parts iguals per la Comissió de les Comunitats Europees i pels governs dels països associats a aquest projecte, entre ells Catalunya.

Atès l'interès que desperta el fenomen de la pobresa entre els estudiosos, investigadors i professionals implicats en el tema, el Gabinet d'Estudis Socials, en col·laboració amb la Direcció General d'Afers Socials del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, va organitzar durant els dies 12 i 13 de setembre un «Seminari de Metodologia en la recerca sobre la pobresa» a fi d'establir un espai d'intercanvi d'experiències entre els investigadors i professionals sobre els projectes que s'han dut i es duen a terme a Europa i a diferents comunitats autònomes de l'Estat i a Catalunya, en concret.

El Seminari, celebrat en els locals de la Fundació Roca i Galès, fou presentat per la Directora General d'Afers Socials, Sra. Angela Miquel que, després de donar la benvinguda als prop de quaranta assistents, va destacar la voluntat política de la Generalitat de Catalunya d'actuar globalment en la lluita contra la pobresa.

La primera ponència «Metodologies de recerca sobre la Investigació a Europa» fou a càrrec del Prof. Herman Deleeck, coordinador del projecte de recerca sobre la pobresa a les Comunitats Europees, el qual exposà els avantatges i desavantatges de les diferents metodologies d'anàlisi de la pobresa que més freqüentment s'utilitzen en les recerques d'àmbit europeu.

Destacà els avantatges del mètode dit objectiu, el qual es basa en el càlcul del preu dels productes considerats imprescindibles, ja que permet definir la noció de pobresa absoluta. No obstant això, va remarcar la dificultat de fer la tria del que es considera estrictament necessari; en darrera instància aquest fet posava en qüestió la dita objectivitat de tal mètode.

Exposà tot seguit el seu propi mètode anomenat subjectiu que, en síntesi, consisteix en què la pròpia societat és qui defineix la seva actuació de pobresa en base als recursos econòmics de què disposa. Una de les dificultats que presenta aquest mètode, segons el Prof. Deleeck, és que la població té la tendència a considerar els ingressos necessaris en funció dels ingressos de què disposa, la qual cosa dificulta la fixació objectiva d'una línia de pobresa.

Examinà després els mètodes estadístics —emprats actualment per l'OCDE i la CEE—, que consideren com a pobre la persona que disposa de menys d'un percentatge de la renda mínima del país. Va remarcar l'avantatge d'aquest mètode per la seva facilitat de càlcul, però, en canvi, atesa l'arbitrarietat en la fixació del percentatge, no permetia definir ni calcular una línia econòmica de pobresa.

A continuació exposà l'anomenat mètode legal —mínim necessari considerat per cada país o salari mínim garantit— que permetia també una ràpida comptabilització del nombre de pobres. El desavantatge d'aquest mètode, segons el ponent, era que quan els governs augmentaven el mínim garantit automàticament augmentava el nombre de pobres.

Per fi, examinà el mètode dit de «deprivació», el qual està en funció del consum de determinats béns. Aquest mètode, si bé té l'avantatge de considerar l'aspecte multidimensional de la pobresa, no permet veure el punt de ruptura o la línia entre pobre i no pobre, ni tampoc les comparacions internacionals.

El Prof. Deleeck va concloure la seva ponència en el sentit que es feia difícil explicar quin era el mètode millor. Destacà que el seu propi mètode —subjectiu— era dels més vàlids, sobretot per analitzar territoris d'estructura socio-econòmica relativament homogènia. No obstant això, afegí que cada mètode exposat aportava quelcom d'interessant.

La segona ponència «El análisis de la pobreza a partir de presupuestos familiares» fou a càrrec del Sr. Manuel

Escribano, de la Fundació Ortega y Gasset de Madrid, el qual destacà que el sistema d'indicadors per mesurar la pobresa, igual com les línies de pobresa, havien de ser estatals. L'esmentat autor considerà que la despesa és un indicador millor que l'ingrés per mesurar el nivell de pobresa. Destacà també que la seva metodologia permet predir el nivell de despesa de la població, atès que aquesta està fortament relacionada amb certes característiques socials de la població, tals com l'educació, el nombre de membres de la família, el lloc de residència, etc.

A continuació exposà alguns dels resultats de l'anàlisi de la pobresa, mitjançant l'enquesta de pressupostos familiars dels anys 1973 i 1981, dels quals destacà les principals variables socials que acompanyen la pobresa. L'anàlisi per comunitats autònomes mostra com Catalunya, de 1973 a 1981, és la comunitat on més s'incrementa la pobresa i que en general la pobresa rural perd pes en relació al conjunt, mentre que augmenta a les grans ciutats.

El Sr. Miquel Laparra, de l'Escola Universitària de Treball Social de Pamplona, presentà la tercera ponència: «Esfuerzos y dificultades en la investigación sobre la pobreza en Navarra». Val a dir que la metodologia de recerca que va presentar diferia en gran mesura del que fins aleshores s'havia vist. Es tracta de fer un cens de la pobresa a partir del coneixement que té la societat de la seva pròpia situació. És a dir, atès que Navarra està formada bàsicament per pobles d'escassa població, això permet un coneixement molt exhaustiu de qui són i on es troba la població més marginada i pobra. Mitjançant l'INEM, els informes de Serveis Socials, clíniques de salut mental, associacions de veïns i d'altres institucions, hom pot arribar a detectar els col·lectius més empobrits a la confecció del cens, el qual seria l'instrument més operatiu per a l'actuació immediata.

La quarta i la cinquena ponències les va presentar l'equip autor de l'anàlisi de la pobresa al País Basc. El Director de la recerca, Sr. Luis Sanzo, i el Sr. Miguel de Lacalle, membre de l'equip, presentaren les ponències següents: «Metodología y resultados en el análisis sobre la Pobreza» i «El análisis de la Pobreza en el País Vasco».

La metodologia d'anàlisi de la pobresa del país Basc és similar a l'emprada als països de la CEE. Parteix del mateix concepte de pobresa i utilitzen el mètode d'anàlisi, anomenat subjectiu, de Leyden. No obstant això, introdueixen algunes modificacions interessants, tals com la d'utilitzar el concepte de «capacitat de despesa» en lloc d'ingrés a l'hora de delimitar els sostres de pobresa. Aquesta modificació és el resultat de la comprovació empírica que demostra una correlació molt més gran entre «mínims necessaris i nivell de despeses» que entre «mínims necessaris i nivell d'ingressos».

La metodologia dels bascos permet també diferenciar la pobresa de manteniment —els pobres que no arriben a cobrir les despeses necessàries— i la d'acumulació— els que arriben a cobrir les despeses necessàries a base d'anar-se descapitalitzant—, i la pobresa anomenada encoberta i que afecta bàsicament els joves o membres del nucli familiar que no disposen de recursos propis.

La sisena ponència «Actuacions de lluita contra la pobresa a Catalunya» fou a càrrec del Sr. Ricard Valls, secretari de la Comissió Assessora del Programa Català de Lluita contra la Pobresa, el qual va enumerar el conjunt d'actuacions que ha portat i porta a terme la Generalitat tant en l'àmbit de l'acció com en el de recerca. Destacà la constitució de la Comissió Assessora de caire interdepartamental, la qual aplega representants de diverses àrees com Educació, Habitatge, Serveis Socials, Treball, Seguretat Social, etc. A aquesta Comissió se li atorga la funció de seguiment de les actuacions de la Generalitat contra la pobresa i que mitjançant el Mapa de la Pobresa de Catalunya actualment en procés de confecció, s'arribi a l'establiment d'un Pla Integral de Lluita contra la Pobresa a Catalunya, amb la participació de tots els organismes i les entitats implicades.

Per fi, la darrera ponència «La recerca sobre la pobresa a Catalunya» fou a càrrec del Sr. Jordi Estivill, Director del Gabinet d'Estudis Socials i de la recerca del «Mapa de la Pobresa a Catalunya». Després de fer un repàs dels antecedents remots i pròxims sobre la recerca en el camp de la pobresa a casa nostra, el ponent se centrà en el Mapa de la Pobresa a Catalunya. De les tres fases de què consta aquest projecte d'investigació, la primera ja ha estat realitzada en part, la segona està en procés prou avançat de realització i la tercera encara s'ha de començar.

La primera fase implica la confecció del Balanç d'Iniciatives de Lluita contra la Pobresa que es duen a terme a Catalunya, tant des de l'àmbit públic com privat. També en base a una àmplia bateria d'indicadors, es tracta de definir territorialment les zones potencialment més mancades. El primer apartat ja està acabat i el segon està en procés de realització.

La segona fase és l'aplicació a Catalunya de la Investigació Estadística Internacional coordinada pel Prof. Deleeck de la Universitat d'Amberes, que permetrà comparar les condicions de vida de la població de Catalunya en relació amb les de les poblacions de tot un conjunt de països de la CEE.

La tercera fase, encara en procés d'estudi, aprofundirà en el tema de la pobresa, en base a un sistema de cates tipològiques. Per últim, remarcà que el conjunt de la investigació estava en funció i al servei del Pla Integral de Lluita contra la Pobresa, assumit per la Generalitat de Catalunya.

Com a cloenda del Seminari el Prof. Deleeck pronuncià una conferència pública al Saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Catalunya, que va ésser presidida per l'Honorable Conseller de Benestar Social, Sr. Antoni Comas.

Joaquim Aiguabella

ELS NOUS PARADIGMES DE LA INVESTIGACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA: LA PRAGMÀTICA, LES CIÈNCIES DE LA COMUNICACIÓ I LA RECERCA INTERCULTURAL

Fa uns vint anys, quan començaven els anys 70, la sociolingüística era una interciència portadora de moltes esperances, qüestionaments i expectatives. S'esperava segurament molt a casa nostra de la sociolingüística i no sé si el que ha contribuït a aclarir es correspon a les necessitats d'aleshores. Actualment, però, a l'inici de la dècada dels 90, el panorama científic s'ha modificat substancialment. Hi ha hagut un eixamplament i un desenvolupament epistemològic considerable. El paradigma que la sociolingüística representava ha estat, en part, desplaçat o desenvolupat per noves perspectives de recerca, com per exemple: la pragmàtica, les ciències de la comunicació o la interculturalitat.

La pragmàtica (1) ha conegut un desenvolupament espectacular paral·lel al de la lingüística enunciativa, sobretot a partir dels treballs de J. L. Austin (1962) i J. R. Searle (1969-1975). I encara que alguns d'aquests treballs siguin molt anteriors, la seva influència sobretot a Catalunya ha estat molt tardana. La teoria dels actes de llenguatge i dels verbs performatius d'Austin, aprofundida per J. R. Searle, aclaria la relació entre praxis comunicativa i realització de les potencialitats de la llengua: els enunciat. Naixia la nova lingüística enunciativa, una lingüística de l'emissor, de l'enunciador... i no pas de l'enunciació en si mateixa com ho fa la lingüística estricta. (Informem de passada que l'Associació Internacional de Pragmàtica preveu celebrar un congrés a Barcelona l'any 1990). Un dels exemples d'aplicació de la pragmàtica és el projecte «llengües vives» del Consell d'Europa (1976) del qual la pròpia llengua catalana s'ha beneficiat amb el treball sobre el «Nivell Llindar» (nivell mínim de comunicació per als no catalanoparlants) encarregat per la Direcció General Política Lingüística l'any 1983.

Per la seva banda, **les ciències de la comunicació** (2) s'han desenvolupat considerablement aquests darrers vint anys, i no únicament en el terreny de les tècniques telemàtiques (video-disc, telefax, TV per satèl·lit, cable de fibra òptica) sinó també i sobretot des del punt de vista de les ciències humanes (antropologia cultural, etnografia de la comunicació i etnometodologia, psicosociologia i psicolingüística, etc.). D'aquest punt de vista, el grup d'investigadors sobre la nova comunicació, de Palo Alto, autoanomenat també el «col·legi invisible», format per G. Bateson, E. Goffman, E. T. Hall, P. Watzlawick, R. Birdwhistell, n'és un paradigma inevitable. Les diversificades investigacions dels membres del «grup» en el sentit de: la comunicació orquestral (multidireccional), la psiquiatria (o comunicació psicòtica), la proxemàtica (espai interpersonal) o la kinèsica (estudi de la gestualitat), han obert unes perspectives de treball considerables i uns coneixements molt valuosos en el camp de la lingüística, de la sociologia o de l'antropologia. Nogensmenys ha passat el mateix que amb la pragmàtica, la seva influència sobre la nostra investigació ha tardat molt i encara no es nota gaire.

Finalment, volem referir-nos a la **recerca intercultural** (3). Segurament és més recent, almenys a Europa, es desenvolupa a partir dels anys 80, i a Catalunya sembla que d'un quant temps ençà la preocupació i l'interès estiguin creixent. Aquesta nova perspectiva de recerca intercultural és ara, al seu torn, portadora ella mateixa de moltes expectatives com ho va ser la sociolingüística deu anys enrera. Aquest fet és molt clar sobretot a les universitats europees.

El camp de la recerca intercultural és molt vast i pot cobrir i cobreix ja arreu els temes següents:

1. Actituds, cultura, identitat i canvi social.
2. Resistències socioculturals al canvi social.
3. Contactes i conflictes interètnics.
4. Dinàmica de les relacions intergrupals.
5. Processos de marginació.
6. Integració de les minories culturals.
7. Bilingüisme, multilingüisme i conflictes lingüístics.
8. Procés de recerca d'identitat de les segones generacions d'immigrants.
9. Formació i educació interculturals i anti-racistes.
10. Territorialitat, llengües i cultures (espais interculturals).
11. Aprenentatge de les segones llengües en situació d'immersió.

Tal com es pot veure, molts d'aquests temes són d'una actualitat «brülante», apressant, urgent, com ho posen de relleu, per exemple, els **conflictes interètnics** de Santa Coloma de Farners o bé els estudis sobre la recerca **d'identitat** dels joves andalusos nascuts a Catalunya (segones generacions), o bé el tema encara poc estudiat dels **programes d'immersió** per a l'ensenyament del català a pre-escolar. Tots són temes que tenen en l'etapa actual una importància cabdal per processos sociolingüístics en curs. Ara que els conflictes lingüístics semblen apaivagar-se, ara que l'estandardització del català es consolida i que la política lingüística sembla orientar-se vers una nova fase de normalització, és possible i necessari analitzar i resoldre els nous reptes socioculturals (interculturals) que la nostra societat té plantejats.

La recerca intercultural, feta a partir de la interdisciplinarietat fecunda entre la psicosociologia, la sociolingüística, l'antropologia cultural i l'etnometodologia, és molt prometedora, com ho dèiem més amunt, tant pel que fa a la investigació com a la relació amb la praxis social dels grups de treballadors socioculturals que les nostres institucions haurien de començar a formar per fer front a una demanda social que serà amb la perspectiva del mercat únic europeu del 92, cada vegada més forta.

En efecte, podríem concloure que cada cop més el concepte d'interculturalitat serà més evident i acabarà imposant-se com una necessitat. Implicarà un aprofundiment de les ciències humanes que ja hem citat, sobre el tema de la interculturalitat, i caldrà també en el nostre cas, establir i aprofundir l'intercanvi entre recerca teòrica i praxis social. Les societats occidentals en general, i Catalunya en particular, no poden ignorar que seran cada vegada més «societats plurals» i que, per consegüent, caldrà anar redefinint i modificant conceptes teòrics, estatuts socials, rols, actituds i identitats. Si volem realment evitar comportaments **xenòfobs i racistes**, caldrà noves comprensions del pluralisme lingüístic i cultural, i noves actituds certament més cooperatives davant els canvis imposats per les dinàmiques socio-econòmiques i macro-econòmiques en què les nostres societats es troben totes immerses.

Gentil Puig i Moreno

(1) La pragmatique linguistique, R. Eluerd, Ed. Nathan. Paris, 1985.

(2) La nouvelle communication, Textes recueillis par Y. Winkin. Ed. du Seuil. Paris, 1981.

(3) Espaces Interculturels, Actes du second Colloque de l'ARIC: Recherches Interculturelles. Ed. de l'Harmattan. Paris, 1988.

NOTA: Hem creat recentment (novembre 1988) un Equip de Recerca i d'Actuació Interculturals i sobre el Multilingüisme (E.R.A.I.M.) que té la seva seu provisional en el local del B.A.L. (Bureau d'Action Linguistique) a l'Institut Francès de Barcelona, carrer Moia, n.º 8. Tel. 209 59 11 o bé 200 57 90 (Françoise Sabatelli).

LA RECERCA SOCIOLÒGICA DAVANT L'EDUCACIÓ PERMANENT D'ADULTS

Els canvis socials introduïts per la revolució tecnològica esperonen amb exigència uns nous camins de recerca que demanen esperançadament una resposta. Hi ha el risc que observant i interpretant el sexe dels àngels, els investigadors ens descuidem d'espais de la nostra realitat col·lectiva que queden absolutament eixorcs de la més mínima reflexió sociològica i que quedin oblidats per l'anàlisi aplicada. Tenim veritablement un cert compromís a l'hora de centrar la nostra mirada sobre aquests temes.

I, per tant, no són pas pocs els treballadors que, trobant-se absolutament desprotegits culturalment —almenys d'aquella cultura socialment i normativament reglada— truquen a la porta de les empreses amb l'únic intent de fer-se un lloc en el mercat de treball. Astorats i sentint profundament la injustícia, veuen que se'ls respon negativament sota el pretext que no ofereixen unes mínimes garanties d'adaptació a les noves exigències del mercat de treball.

Estem repetint una mica la nostra història puix que en temps del franquisme fou a cops de decrets ministerials que es resolía la problemàtica de l'analfabetisme al nostre país. La paròdia suprema del gran teatre educatiu a Espanya arribava a un vèrtex irrepetible quan el 1974, just un any abans de la mort del dictador, s'emfastitzava alegrement amb un celebrat «plumasso» que ja no hi havia analfabets a casa nostra; fou nogensmenys que el Ministre d'Educació Nacional Julio Rodríguez Martínez qui ho deia i la seva memòria quedarà absolutament perenne i inesborrable en el record dels qui lluitaven per la causa de l'educació d'adults.

Els sociòlegs sabem molt bé que el terme «classe social» no té una definició acotable fàcilment; però també sabem que és un concepte extraordinàriament operatiu a l'hora de l'anàlisi de la nostra realitat col·lectiva. I un dels components que defineixen, sense cap mena de dubte, la classe social i que estructuren els «paliers» de Gurvitch, és el nivell d'instrucció d'una persona. I també hem assumit que una important dotació cultural pot conviure amb una absoluta pobresa instructiva; precisament perquè la cultura no és pas identificable amb unes titulacions acadèmiques ni s'ha de comparar amb uns determinats currículums escolars més o menys eixamplats. Malgrat que estem en un món social en el qual impera el paper justificatiu d'uns nivells d'instrucció assolits en un circuit acadèmic oficialment i normativament pautat, hi ha una distància quasi infinita entre cultura i instrucció.

Això ens permet matisar quan parlem d'educació permanent d'adults, ja que els valors culturals d'una persona tenen una entitat diferent dels seus circuits acadèmics: aquests poden acabar essent un tràmit administratiu indispensable per accedir a una determinada posició laboral. El sentit comú i l'evidència ens fan dir que un graduat escolar, un batxillerat, una formació professional o tècnica i, àdhuc, una llicenciatura o un doctorat, tot i garantir una certa disponibilitat a un tipus determinat de feines, poden encobrir incapacitats professionals i determinades irresponsabilitats laborals; en tot cas, no constitueixen per si mateixes una garantia de ben fer, sinó només un requisit oficialment i legalment prescrit.

La sociologia ens ensenya precisament a relativitzar les coses i que el prestigi sobreafegit a unes determinades titulacions té un caràcter més simbòlic que real; però ningú pot dubtar de la seva eficàcia a l'hora d'engegar una escalada en la consideració social —ningú pot dubtar-ne—, també té la seva traducció concreta a l'hora d'accedir a un sobre a fi de mes.

1. Uns elements d'història

Tot va començar el 10 de març del 1950 quan un decret ministerial creava la **Junta Nacional contra l'analfabetisme** intentant promoure una mena de «croada» per aconseguir-ne l'eliminació arreu de l'estat. El projecte era presentat com una acció d'urgència que calia emprendre per tal de resoldre ràpidament una vertadera xacra nació-

cional. Àdhuc s'establia un premi o recompensa al mestre per cada analfabet definitivament alliberat amb el control rigorós previ d'aquest alliberament.

El resultat d'aquella «croada» fou poc menys que nul·la, puix que partia d'uns pressupòsits impositius sense una base d'experiència empírica.

El 24 de juliol del 1963 un nou decret ministerial crea les escoles d'alfabetització d'adults en el context d'una important campanya de lluita contra l'analfabetisme. Estem en plena època tecnocràtica i opusdeista del règim franquista.

L'avaluació dels resultats és feta per un mestre implicat en aquesta tasca:

«Es dotava la gent d'una "targeta de promoció cultural" que tot treballador necessitava per a presentar-se a una feina i així es convertia els mestres d'adults en jutges d'un lloc de treball. Com que nosaltres no acceptàvem aquest rol, el que fèiem era regalar-ho.»

El ministeri d'educació en la persona del senyor **Villar Palasí** s'adonà que aquell certificat estava completament devaluat i el 5 de juliol de 1973 suprimia la totalitat de les escoles especials d'alfabetització d'adults en tot el territori de l'estat. De fet, el 4 d'agost de 1970 havia plantejat la reforma de l'ensenyament amb la **Llei General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa** on es preveia un programa d'educació permanent d'adults que preveia la possibilitat de continuació d'estudis a aquells que no pogueren fer-ho oportunament i, també, la viabilitat del perfeccionament, la promoció, l'actualització i la readaptació professional dels treballadors. Com que a partir de la llei no es podia parlar d'analfabetisme a Espanya, el seu successor en el ministeri declarava que «ja no hi ha analfabetisme a Espanya».

Mentrestant, el 1973 naixia el SEPT (Servei d'Educació Permanent dels Treballadors) que veuria la seva legalització com a entitat d'interès públic el 1978. Era un grup de persones que es coordinava i intercanviava experiències pedagògiques al voltant d'unes lectures de Paulo Freire. En realitat fou un servei d'estudi i pressió entorn del fet de l'analfabetisme a casa nostra.

El 1975 naixia una Coordinadora d'Ensenyament d'Adults que pretenia aglutinar els interessos dels qui treballaven en aquest camp i constituïa un instrument de pressió que cohesionava esforços i articulava polítiques reivindicatives i de suport.

«Quan es diu des del ministeri que ja no hi havia analfabetisme a Espanya, els mestres vam veure el risc de passar automàticament a EGB, puix que a Barcelona només érem 32 o 33. Amb la Coordinadora d'Ensenyament d'Adults vàiem que només per a Barcelona se'n necessitaven 76 de mestres. És aleshores que s'inicia una forta lluita per passar a disposar d'aquesta xifra. I es va aconseguir.

El plantejament aleshores fou d'aconseguir o caminar cap a una renovació de l'educació d'adults: **volíem parlar d'educació i no d'alfabetització**. I és dintre d'aquesta línia que, de mica en mica, es va arribar a un planter de 200 mestres».

L'**Associació de l'Educació Permanent d'Adults** (AEPA) actual és un instrument de defensa dels interessos de l'educació permanent d'adults i vol ésser un vehicle coordinador d'esforços en aquest camp. Impulsa actuacions, recerques i experiències de cara a promoure alternatives als actuals plantejaments de l'educació permanent d'adults en una línia de renovació pedagògica i de dinamització social i cívica. La cooperativa EL ROURE s'ocupa de la producció dels materials d'educació d'adults i la seva divulgació.

2. L'essencial de la tasca pedagògica amb els adults

Les anomenades «bosses d'analfabetisme» es troben estretament lligades a problemàtiques socials tanmateix ben diverses: l'atur, comunitats humanes «diferents» i capes marginades i segregades de la nostra societat.

Des d'aleshores, el discurs pedagògic posa sobre la taula el qüestionament sistemàtic de la mateixa definició d'educació tal com la pràctica i la teoria tradicional intenten de sostenir; precisament, de l'experiència pràctica de l'educació d'adults neix amb una força ben particular una nova, innovadora i alternativa manera de fer en el camp educatiu.

El projecte educatiu entre els adults té tres components essencials. Per via d'exemple, els il·lustrarem amb testimonis reals.

A) *Alfabetitzar mobilitzant.*

És nogensmenys que una frivolitat procedir a una intervenció cultural en determinats contextos sense tocar el problema de fons de l'analfabetisme; però hi ha la consciència clara d'actuar i d'intervenir sobre persones la característica comuna de les quals és la seva manca d'oportunitats educatives a l'hora de rebre una instrucció elemental. Es tracta d'un món marcat per una forta discapacitat social a viure amb normalitat els requeriments i les exigències de la vida col·lectiva. Cal una consciència molt globalitzadora del mateix concepte d'analfabet.

La demanda de l'alumnat és heterogènia, és cert: hi ha qui ve exclusivament pel títol que s'atorga, però n'hi ha que hi acudeixen per altres motivacions (trobar un món de relació contextual, saber interpretar les cartes rebudes dels fills que han anat al servei militar, saber confeccionar els papers oficials que arriben a la casa, compensar uns dèficits originals, perseguir una promoció en la feina, accedir a un lloc de treball, fugir d'un cert bloqueig personal

que desequilibra, etc.). Amb tot, malgrat l'heterogeneïtat de l'alumnat, la preocupació didàctica de l'escola sempre intenta anar més enllà de la simple transmissió d'uns coneixements:

«Tenim un públic que se situa a tres nivells: els analfabets pròpiament dits, les persones amb dificultats d'assumpció de la lectoescriptura i el sector que ve només per atènyer una cultura general. Sigui quina sigui la motivació dels alumnes, per part nostra sempre tenim una preocupació didàctica que és inseparable d'un sentit militant.»

B) *La ruptura del procés educatiu tradicional.*

L'ensenyament d'adults s'articula en un context d'alumnat que ofereix especials dificultats d'aproximació per causa de la vergonya que provoca el fet d'anar a l'escola quan hom té certa edat. Un testimoni deixa prou clara la direcció d'aquesta ruptura:

«Nosaltres no volem donar títols sinó precisament trencar aquesta dinàmica; és l'administració que ens imposa una tasca reglada.

Quan la gent ve a matricular-se els donem a entendre que no es tracta d'adquirir titulacions i les persones ho entenen. Les nostres finalitats són clares: 1. Aconseguir un creixement de la gent a través d'una relació personal; 2. Crear expectatives de feina donant més informació; 3. Poder continuar donant possibilitats d'estudiar més tard si es desitja i, també, 4. Respondre a una necessitat de temps lliure i d'obertura trencant la monotonia i el tancament de la vida quotidiana.

No ens preocupa tant l'alfabetització com la inserció en la quotidianitat del barri.»

«Els resultats són que, per la seva sola presència, el centre d'adults discuteix el paper del mestre i la funció de la mateixa escola.»

C) *La concepció globalitzadora de la cultura popular.*

Queda clar que l'educació permanent d'adults suposa una ruptura en la concepció mateixa del procés educatiu tradicional; no es tracta tant de transmetre uns coneixements, com de fer sorgir les potencialitats que hi ha entre el poble. «La veritable riquesa és la gent que ve», deien els nostres informants.

L'educació d'adults és un romiatge del qual s'albira difícilment l'horitzó perquè, tenint les seves arrels del coneixement en la vida quotidiana, és un pelegrinatge que no s'acaba mai. «La gent ha de fer una experimentació pràctica en la seva vida», ens diuen amb una plena convicció.

La docència és un pretext o excusa per programar una intervenció molt més àmplia i aquesta perspectiva globalitzadora i d'inserció al medi acaba essent constitutiva de la mateixa definició d'adults.

«Cal trencar el marc purament escolar i, sense fer una tasca de suplència de les institucions, s'ha d'encaminar les persones a les associacions respectives.»

L'educació d'adults, doncs, pretén fer la unitat entre la cultura popular i la vida quotidiana; segons els nostres testimonis, no es pot pas concebre d'una altra manera si es vol garantir una mínima eficàcia.

3. Els problemes actuals de l'educació permanent d'adults

Hem de limitar-nos a plantejar-ho esquemàticament per problemes d'espai.

La primera contradicció és la que prové de la mateixa administració educativa. La perspectiva educativa de molts centres que es dediquen a adults no té res a veure amb unes normatives estandarditzades i burocratitzades. L'administració és qui regula els tipus i les formes de l'ensenyament i és qui dona una acreditació normativa i social als estudis que s'han d'impartir. No és estrany, doncs, que la complexitat de la tasca de l'ensenyament d'adults sigui poc menys que desconeguda en les seves veritables dimensions.

«Treballar amb adults és una opció pedagògica comunitària que t'afecta àdhuc en la teva mateixa persona.»

L'administració, doncs, per defecte o per excés, assumeix amb dificultats el fons profund de l'educació permanent d'adults.

Una altra gran dificultat és la d'haver de viure constantment en la tensió. Moltes d'aquestes experiències van néixer i han viscut les greus tensions pretèrites per tal de fer-se un lloc i trobar un sentit a l'educació permanent d'adults. Hi ha hagut de sempre la inserció en un moviment reivindicatiu important per tal que l'ensenyament d'adults esdevingués públic i gratuït i hom té la impressió que la lluita no ha acabat encara, malgrat que s'expressi de manera diferent.

Aquella lluita ha tocat temes com el dels locals, les dotacions de professorat, l'esforç de fer assumir la idea per les entitats que havien de formar part d'una coordinació, etc.

Una altra contradicció o dificultat és la necessitat d'haver de confiar en un voluntariat que es lliura generosament a posar en marxa la idea. Hi ha moltes tasques a dur a terme: el treball administratiu, les activitats exteriors a oferir, els tallers a posar en marxa, a més de tota l'activitat docent pròpiament dita. El conjunt és ofegant, aclaparador i angixant.

Encara una altra dificultat és la difícil sortida de l'escola. No tot s'acaba amb l'obtenció d'un paper que certifica, sinó que la mirada es troba molt més enllà de l'aula i hi ha un compromís amb la societat i el medi que es troba a fora.

«Aquest és un barri que no té vida cultural autònoma; no hi ha centres cívics que donin viabilitat a la gent sortida de l'escola: és difícil garantir una dinamització cultural futura.»

Aquesta és una greu dificultat que s'afegeix a un gran projecte pedagògic amb perspectives de futur.

Conclusió

És innegable que, tal com ha estat exposat, l'ensenyament d'adults és la «ventafocs» del nostre sistema escolar. Hi ha molt camí a córrer i moltes expectatives davant d'una societat que, amb el repte constant de la seva innovació tecnològica, desclassa sistemàticament contingents nous de població treballadora que tindrà cada vegada més dificultats de situar-se en condicions mínimament favorables davant del mercat de treball.

Des de la meua perspectiva i de la personal experiència professional, haig de fer un crit d'atenció confidencial i enèrgic als qui ens dediquem a la recerca empírica a casa nostra insistint en què cal produir teoria aplicada al profit i als reptes que la nostra societat va presentant als homes i dones que hi vivim. El tema de l'educació permanent d'adults és un exemple clar d'un àmbit de la nostra vida col·lectiva que potser hem oblidat massa.

Raimon Bonal

EL CENTRE PER AL DESENVOLUPAMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL

Les motivacions fundacionals

L'origen del CDES es basa en algunes preocupacions i algunes expectatives.

Les preocupacions se centraven en la incredulitat respecte a les anàlisis convencionals de la crisi econòmica i social. Sobretot érem escèptics a l'hora de considerar les crisis econòmica, industrial, del mercat del treball i de l'estat del Benestar com a crisis en sentit estricte. O sigui enteses com a col·lapses momentanis de caràcter reversible.

Crèiem i creiem que estem més aviat situats en un procés de canvis irreversibles i profunds i d'esgotaments de determinats models organitzatius que no pas davant d'una crisi passatgera, al final de la qual pugui tornar-se a recuperar la normalitat anterior.

Al costat d'aquest convenciment teníem notícia d'algunes experiències, d'algunes reflexions, properes i llunyanes, de les quals semblaven desprendre's vies d'acció i de pensament que, des de la crisi, apuntaven cap a nous camins.

Entre elles, destacaven l'experiència del Terzo Settore Italià, la formalització d'una economia de les empreses d'interès públic procedent d'Alemanya, la funció àmplia i important del «sector independent» i de les organitzacions no lucratives als EUA i en alguns països europeus, la formulació de l'economia de qualitat de vida, les experiències de les organitzacions econòmiques populars de l'Amèrica Llatina, la idea de desenvolupament econòmic local i, naturalment, la formalització de la idea d'Economia Social sorgida principalment a França.

Els objectius

D'aquestes novetats, relatives novetats en algun cas, vàrem centrar-nos, sense deixar-ne cap altra de banda, en l'Economia Social, la qual vàrem convertir en el nostre eix bàsic de treball amb la voluntat de desenvolupar la seva pràctica i teoria en el nostre entorn.

Si és cert que estem assistint a un procés de transformacions econòmiques, socials, culturals i polítiques profundes i irreversibles, és ben clar, que cal pensar en nous models que, almenys en part, encara s'han d'inventar i que caldrà experimentar. Així doncs, el CDES, des de l'Economia Social, aspirava a col·laborar en el procés d'innovació, experimentació i recerca al qual inevitablement estem abocats.

La situació de l'entorn

En el moment de la creació del CDES, el 1984, el concepte d'Economia Social era pràcticament desconegut a Espanya. Les organitzacions que donen cos al sector (cooperatives, associacions...) estaven en aquell moment en procés de reordenació intern al nostre país i algunes tot just començaven a existir com en el cas de les SAL. En aquest entorn el CDES es va plantejar un programa de treball molt obert. Difondre i informar, elaborar, donar suport a iniciatives d'economia social, interrelacionar, oferir assistència tècnica, formar, investigar, documentar-se, etc.

L'evolució del CDES

Des d'aquest punt de vista vàrem iniciar les nostres activitats a les quals ben aviat es varen vincular, amb diferents nivells d'adhesió i de participació, una seixantena de persones. Amb aquest bagatge humà i algun ajut econòmic, entre els quals va destacar el de la Fundació Esico, vàrem iniciar la nostra activitat.

A poc a poc, però, hem anat trobant un espai propi i més específic, a la qual cosa ha ajudat el procés d'enfortiment organitzatiu, de clarificació i ordenació que ha fet tot el sector de l'economia social, per cert, ben ràpidament. Ara ens sembla que hem trobat algunes línies de treball, que assumim plenament i hem renunciat a determinades activitats que no creiem que ens corresponguin o per a les quals hi ha altres organitzacions més adequades que la nostra.

Les opcions recents

L'Associació CDES compta avui —a finals de 1988— amb cent-trenta socis, dels quals 31 són socis col·lectius, és a dir, entitats associades.

Hem prioritzat dins dels nostres objectius:

- El suport i la promoció de la iniciativa social.
- La divulgació de l'associacionisme i l'Economia Social.
- La divulgació, la documentació i les publicacions especialitzades en el sector no lucratiu.

Per això estem consolidant un conjunt de serveis del propi CDES per a l'associacionisme i l'ocupació juvenil (els dos sectors on hem pogut incidir en la pràctica).

Serveis CDES

1. Per a l'associacionisme i l'ocupació juvenil:

Tertúlies, debats i jornades:

Amb aquestes activitats es va generant l'opinió del col·lectiu CDES, es va intercanviant la informació i generant una cultura comuna entre els associats.

Documentació:

Al Centre s'arxiven llibres, revistes, documents i vídeos d'especial interès per als promotors d'associacions i entitats ciutadanes, dirigents cooperatius, joves emprenedors, etc.

*Informació-Assessorament *:*

S'ofereix una atenció personal per informar sobre:

- El teixit social a Catalunya.
- Serveis públics i privats als quals es pot accedir des d'entitats sense ànim de lucre.
- Normatives i recursos.
- Oferta formativa i activitats interessants per al sector.

* L'assessorament és obert a tots els promotors, siguin o no socis, i en cas que es vegi necessari un nivell d'assessorament més tècnic i professional, se'ls orienta cap als serveis públics o privats adients.

*Itineraris d'experiències per a l'ocupació juvenil a Barcelona *:*

Servei d'acolliment per a visitants que vulguin conèixer experiències d'ocupació juvenil. Itineraris col·lectius organitzats diverses vegades l'any.

* Servei obert al públic en general.

*Directori *:*

S'està elaborant una base de dades sobre associacions no lucratives. Comptem amb un programa informàtic que actualment comprèn unes 5.000 fitxes, amb classificació alfabètica, per territori, i per objectius.

* El directori és d'ús obert al públic en general.

*Normatives i recursos *:*

És una tramesa continuada que recull tot un seguit d'informació que considerem d'interès: normes aparegudes al BOE, DOG, Diari Oficial de la CEE, informació sobre cursos realitzats per altres entitats, concursos, etc.

* Aquest servei es realitza per subscripció i està obert al públic en general.

Publicacions:

- Col·lecció materials CDES.
- Vídeos.
- Estudis.
- Altres.

2. Oferta Formació - Entitats associatives:

L'objectiu general que pretén l'oferta formativa del CDES és augmentar i qualificar la capacitat d'iniciativa i organització autònoma del teixit social.

Amb els cursos es proposa afavorir aquells factors que enforteixen la dinàmica pròpia i l'autonomia de les associacions o iniciatives socials:

- Perspectives de l'associacionisme.
- Tècniques i recursos.
- De la idea al projecte.
- Com crear una associació.

En la línia de no quedar aïllats i avançar cap a fórmules de cooperació entre entitats, hem participat sovint com a promotors en iniciatives de caràcter col·lectiu:

Propostes per a l'ocupació juvenil:

El Col·lectiu està format per un conjunt d'entitats i persones que duen a terme programes d'ocupació juvenil a Catalunya. El Col·lectiu funciona a través d'unes jornades de convocatòria anual i de seminaris de reflexió i debat.

Trama:

Del coneixement i les relacions comparades entre diverses institucions (Fundació Serveis de Cultura Popular, Fundació Esico, CDES, AEPA, i d'altres) va sorgir TRAMA, un col·lectiu que treballa en la recerca, la promoció i el suport d'iniciatives que comporten el desenvolupament de nous models formatius en el camp de la formació d'adults, basades en la coordinació d'agents socials, educatius i culturals diversos, i que plantegin perspectives ocupacionals.

ARAÑA:

Associació estatal de promoció d'iniciatives per l'ocupació juvenil, Araña ofereix un marc comú a diversos grups per definir estratègies que afavoreixin la creació d'ocupació i per l'intercanvi d'activitats.

També hi ha una col·laboració estable amb altres entitats amb les quals s'estableix una relació de socis d'intercanvi: SIPAJ, CIDOB, INITS sal, Suport Associatiu, i també l'adhesió del CDES als organismes internacionals: ELISE, FONDA...

Serveis CDES per a l'Administració Pública i altres entitats privades

Finalment el CDES, amb la doble finalitat d'ampliar el seu àmbit d'incidència i també d'obtenir recursos per alimentar les àrees deficitàries de l'associació, ofereix serveis mitjançant convenis o contractació d'aquests a totes les entitats públiques o privades que actuïn en línies d'intervenció o espais socials que s'ajustin als objectius socials del propi CDES: promoció de l'associacionisme i dinamització del teixit social i econòmic.

En aquesta vessant hem ofert els nostres serveis, personal i infraestructura per a programes de:

Investigació:

Disposem de tècnics col·laboradors amb experiència en investigacions en diferents àmbits: desenvolupament local, sector educatiu, sectors socials, joventut, etc. També tenim experiència en l'organització i la direcció d'equips per fer treballs de camp.

A tall d'exemple:

- Treball de camp de l'Estudi sobre «Qualitat de vida a l'Àrea Metropolitana».
- Estudi sobre «Educació per la iniciativa» - CIDE.

Documentació i publicacions:

Podem oferir els nostres serveis per a la recerca, l'elaboració i la redacció de publicacions en els àmbits d'associacionisme, o d'altres específics: atur juvenil, participació ciutadana, voluntariat...

A tall d'exemple:

- Monogràfics suplement de la «Revista Guia» sobre atur juvenil (8 títols) i associacionisme (2 títols).
- Documents de suport per a cursos.

Promoció:

Campanyes o accions de promoció de la participació ciutadana o d'altres objectius específics. Es compta amb un equip d'informadors i canals de relacions amb les entitats als districtes que permeten divulgar idees o mobilitzar recursos d'interès social.

A tall d'exemple:

- «Faci d'Alcalde» I i II premis a les iniciatives ciutadanes.

Seguiment de programes:

Treball de recerca d'informació, de seguiment i avaluació de programes o activitats.

A tall d'exemple:

- Seguiment del programa «El Voluntariat» Creu Roja als Districtes.

- Seguiment i catàleg de Faci d'Alcalde 1987.
- Seguiment de subvencions a entitats juvenils/INJUVE.

Formació:

L'oferta formativa del CDES està al servei de les institucions que promouen la participació ciutadana; si cal, s'hi poden incloure altres continguts i matèries.

ESTUDI DELS JOVES DEL III PLA D'Ocupació JUVENIL. Àrea de Joventut i Esports de l'Ajuntament de Barcelona

L'Àrea de Joventut i Esports de l'Ajuntament de Barcelona ha publicat un informe sobre determinats components, fonamentalment sociolaborals, dels 599 joves barcelonins majors de 16 anys que van participar més temps o menys en qualsevol dels diferents projectes posats en marxa durant el III Pla d'Ocupació Juvenil que es va dur a terme durant el període agost 1985-juliol 1986.

L'estudi centra la seva anàlisi en el marc de referència, la situació educativa, la relació amb el món de treball dels joves del III Pla d'Ocupació i la seva valoració de l'experiència.

Aquestes qüestions s'aprofundeixen mitjançant la utilització de diferents mètodes d'investigació de les ciències socials. El capítol corresponent a l'argumentació metodològica especifica que «s'han pogut combinar diferents tècniques per a l'obtenció de dades... s'ha considerat l'observació per *enquesta*, que consisteix en l'obtenció de dades d'interès sociològic mitjançant la interrogació als membres de la societat... És, en definitiva, el procediment sociològic d'investigació fonamental i, en realitat, el més utilitzat... Però, a més, l'interès per aprofundir en algunes de les qüestions plantejades en l'enquesta va fer imprescindible la utilització d'una altra tècnica d'observació: l'*entrevista*. L'entrevista presenta la particularitat que, en el fet mateix de l'observació dona lloc a què es produeixi necessàriament una relació social entre entrevistador i entrevistat...»

Durant 1983 i 1984, quan es dissenyen les diferents àrees d'estudi de les problemàtiques dels joves barcelonins als orígens del Projecte Jove, ja es té en compte la necessitat de combinar diferents mètodes sociològics amb la finalitat d'aprofundir al màxim en els components transitoris i dissocials dels joves.

L'informe aporta una gran quantitat de dades de les quals convé destacar-ne inicialment algunes de les que inclou un capítol que porta per títol marc de referència: 150 joves (42% del total van participar en projectes d'autoocupació, 77 (21%) van participar en un programa de formació d'aprenents d'oficis, 39 llicenciats recentment (11%) van col·laborar amb entitats sense ànim de lucre i a 92 joves (26%), els que estaven en una situació econòmica i educativa pitjor, se'ls va oferir una primera experiència laboral dins un programa de qualificació professional i orientació.

Dos de cada tres joves (223) són del sexe masculí i un de cada 3 (133) del femení. Quatre de cada deu (42%) tenen entre 16 i 19 anys i aproximadament la meitat (47%) té entre 20 i 24 anys; només un de cada deu està per damunt dels 25 anys. La resistència dels participants varia en funció del programa. En aquest sentit cal assenyalar que en el d'«Institucions sense ànim de lucre», que pretén iniciar en el món laboral joves acabats de llicenciar, hi ha una procedència majoritària de Gràcia o de l'Eixample; en canvi, en el programa d'«Orientació», té unes característiques diametralment oposades a l'anterior —pretén introduir en el món laboral joves que han fracassat en el món educatiu i que viuen en els contextos socio-econòmics més desfavorables— s'hi acullen principalment joves d'Horta, Ciutat Vella i Nou Barris.

Una dada que se sol tenir en compte en qualsevol pla d'ocupació juvenil és el context econòmic dels joves participants. En aquest cas s'han analitzat les variables clàssiques: nivell d'ingressos familiars, número de membres de la família, etc., però, a més a més s'hi ha aprofundit mitjançant la pregunta: «Creieu que viviu bé a casa, que en teniu prou per viure?, què us agradaria tenir i no teniu per falta de diners?». A una pregunta tan àmplia s'han trobat respostes de tot tipus, des dels que viuen veritablement una situació deplorable i que opinen que els agradaria tenir un a tele en colors i tenir la seva habitació «no tenir-ho tot al menjador», fins als que consideren que no han tingut mai problemes de diners i que no hi ha res que no hagin pogut tenir per falta de recursos.

Pel que fa als components educatius dels joves participants en el III Pla d'Ocupació Juvenil, l'estudi constata d'entrada que «els caps de família de la població d'estudi conforma en el seu conjunt un espectre de població amb nivells inferiors respecte als dels seus fills».

Un segon aspecte que subratlla és el de la interrelació entre el tipus de pla d'ocupació dissenyat i el nivell d'instrucció dels participants, i un tercer aspecte és que els nivells educatius dels joves que s'acullen a aquests plans d'ocupació són relativament inferiors als de la mitjana general.

La relació dels joves participants en el III Pla amb el món laboral queda recollida a l'informe de la manera següent: «Un 74% havia treballat abans d'arribar al Pla, encara que no arriba a la quarta part els qui ho havien fet "assegurats i amb contracte". La resta, fins al 52%, havien treballat "esporàdicament sense contracte, de manera més o menys fixa", però sense assegurar».

Segons analitza l'estudi, actualment els joves troben feina de moltes maneres, però el mitjà més usual de trobar-ne és mitjançant la informació obtinguda a la família o en el cercle d'amics. Un de cada dos joves dels que van

participar en els diferents programes del III Pla es van assabentar d'una feina mitjançant els seus pares, germans o amistats més properes; només dos de cada deu diu que en busca directament a les empreses o mitjançant les oficines de l'INEM o els diaris.

L'informe recull unes dades de temps a l'atur dels joves abans de participar en el III Pla que demostren, una altra vegada, les seves dificultats per trobar un lloc de treball en la «nova» realitat econòmica que emergeix després de la crisi del 73. «Un currículum professional majoritari que sona a economia submergida i marginal; que va acompanyada d'un temps d'atur, com a mínim, de 6 mesos per al 28%, d'entre 6 i 12 mesos per a un 23%, i fins i tot d'entre 1 i 2 anys per a un altre 19%, i de més de 2 anys per a un esgarriant 24%».

A nivell general i com a resum, l'informe arriba a la conclusió que les característiques sociològiques de la població juvenil que s'incorpora als plans d'ocupació, concretament a aquest III Pla, es distribueixen en dos grans blocs: «Per una banda hi ha una fracció tendent — pels propis criteris de selecció — a ser més jove i a provenir de mitjans socio-econòmics més febles en relació amb la població d'estudi...» que assumeixen un model «tradicional i conservador de la feina... lluny de l'ideal; en una situació imaginària alguns treballarien poquíssim, però, paradoxalment, quan són realistes escullen una feina abans d'obtenir el carnet d'atur. En bastants casos s'arriba a manifestar l'opció de treballar mitja jornada encara que sigui cobrant la meitat. Així es perpetuen circuits tancats com anelles d'una cadena de reproducció de la pobresa. Sembla que hagin perdut el tren abans de sortir.

Aquest seria un extrem. Al seu costat emergeix un altre tipus de població que transmet una imatge diferent, en els seus perfils censals més destacats s'observa que es correspon sovint a gent amb franges d'edat que tendeixen a ser més adultes, amb un percentatge significatiu de dones. I no només de nivells socio-econòmics més alts... aquí es parteix d'altres premisses. La família acompanya sovint i tendeix a ser més solidària, democràtica i comprensiva amb els seus fills...»

De tota manera, els dos blocs convergeixen en un: «quan la gran majoria coincideix en el seu currículum en el fet d'haver estat en atur, que es converteix en un problema important per a l'entorn familiar... arrossegueu un històric laboral amb tendència a ser marginal...»

Nicolás Lorite

L'ACS INFORMA

III CONGRÉS DE SOCIOLOGIA DE L'ESTAT ESPANYOL

Finalment es confirma la celebració del 3r Congrés de Sociologia de l'Estat Espanyol, que sota els auspicis de l'Associació Basca de Sociologia tindrà lloc del 28 de setembre a l'1 d'octubre d'enguany a San Sebastián, amb el títol de *La Sociología frente a los retos del S. XXI*.

Per a qualsevol informació us hauríeu de dirigir a la Secretaria del Congrés, ubicada a la seu de l'Associació Basca de Sociologia, Licenciado Poza, 31 7.º 48011 Bilbao, 94/422.32.54, els dilluns, dimecres i divendres de 10 a 1.30 del matí i els dimarts i dijous de 6 a 8 de la tarda.

JORNADES SOBRE SOCIOLOGIA I VIDA URBANA

El Departament de Sociologia de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona organitza unes jornades de *Sociologia i Vida Urbana*, els dies 3 al 5 de maig. Les sessions tindran lloc en els locals de la Facultat d'Econòmiques de Pedralbes.

Els objectius d'aquestes trobades són, d'una banda, reunir tots els especialistes interessats en debatre les actuals tendències urbanes, identificant els processos significatius, els conflictes i les respostes polítiques governamentals i de la societat civil; i, d'altra banda, servir com a punt de partida en la preparació d'aquesta àrea, cara al Congrés Mundial de Sociologia.

PER QUÈ S'HA FET TAN POCA COSA SOBRE ELS PERILLS ECOLÒGICS?

El Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona ens anuncia la celebració de la conferència *Per què s'ha fet tan poca cosa sobre els perills ecològics?* a càrrec del professor Andreski Stanislaw, que tindrà lloc el proper 27 d'abril a les 12 del migdia al Departament.

ESTADA DEL PROFESSOR HENRY M. LEVIN A L'AUTÒNOMA

El professor Henry M. Levin de la Universitat d'Stanford donarà uns cursos sobre Sociologia de l'Educació, del 6 al 17 de març, al Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per a més informació podeu telefonar al Departament i demanar per Marina Subirats.

PREMI FERRAN CUITÓ I CANALS

Convocat per l'Institut d'Estudis Catalans i ofert a un ESTUDI SOBRE SOCIOLOGIA O POLITOCOLOGIA.

L'import del premi, dotat per la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut, és de 200.000 pessetes, i és ofert a la «millor tesi doctoral o al millor treball d'investigació sobre sociologia o politicologia referent a les terres catalanes».

Les obres que aspiraran al premi podran ésser inèdites o bé publicades des de l'any 1983; hauran d'ésser re-dactades en català i signades per l'autor; les obres inèdites s'hauran de presentar escrites a màquina. No podran premiar-se obres ja premiades en concursos anteriors o subvencionades per l'Institut o per una altra institució.

Farà l'adjudicació l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, a proposta d'una ponència de tres membres designats per la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

Les obres aspirants al premi, en doble exemplar, hauran d'ésser trameses, per correu certificat a la Secretaria General de l'Institut, o bé presentades a la seu de l'Institut (carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona), abans del 28 d'abril de 1989.